

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3,
Negyedévre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4,
Negyed oldal . . . 2,
Ennél kisebb . . . 1,
Bélyeg külön 30 kr.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Alkalmi ének

Péchy Tamás egyházkerületi volt felügyelő emlékére a miskolczi ág. hitv. ev. egyház templomában 1898. április 14-én tartott istenitiszteleten.

Dallam: Te világ szép ékessége.
Vagy: Minden ember csak halandó.

Ráborult a gyászfelhője
Oltárodra szent Sion!
Bölcs „Vezéred,” kincsed „Óre”
Nem győzött halál-siron.
Bár hű lelke Érted vége,
Bús enyészet éjjelébe
Szállt a fáradt, gyöngé test . . .
Hirdeti a sirkereszt!

E keresztnél leborulva
Kegyelttel áldozunk,
Bánatunkkal porba hullva
Sirunk és imádkozunk . . .
S mint madár, ha pelyhes fészket
Megrabolták, összetépték . . .
Újra épít és remél:
Lelkünk új reményre kél.

Rá függesztjük szemeinket,
Ki sebet oszt és hegeszt,
Kinek elég egy tekintet:
S mindent nyer, ki mindent veszt!
Vészből egyházunk hajóját
Erős karjai megóvják . . .
S új örömet hoz reánk:
Isten, a mi jó Atyánk!

Szentegyházunk gyöngé bárka
Nálad nélkül, Istenünk!
Elveszünk a zúgó árba',
Ha te nem fogod kezünk! . . .

Adj horgonyt a bős elembe,
Bölcs Vezért a küzdelemben, . . .
Légy magad az Ararát . . .
S hitünk: galamb, — olajág! . . .

Küldd el enyhe Gileádnak
Sebhegesztő balsamát . . .
S legyen Vezérünk sirján a
Kegyelt: szép palmaág! . . .
Mint virág kelyhén a harmat.
Kebleden lelkünk nyugalmat
Leljen, s akkor szent hitét,
Sír, halál sem tépi szét! . . .

KEMÉNY LAJOS.

Győry Elek beszéde a képviselő-házban.

Mindnyájan tudjuk, hiszen nem pártkérdés ez, felhozott már az általános vitánál is, hogy nem oly theoretikus vesszőparipákon kell nyargalnunk e kérdésnél, mint a minők ezen szölamok: az államhatalom, az állam. Hiszen ez a papiroson nagyon szép. De nemcsak Magyarországon, hanem másutt is, igen sok helyen, már odafejlődött a dolog, hogy az államhatalom kormányhatalom (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.); kormányhatalom pedig — párturalom. Nos hát, ha ezen az oldalon is ott egyaránt meg kell győződve lennünk arról, hogy igenis e dolgok igen könnyen odavezethetnek, hogy ez az értelmezés ezután helytelen irányban érvényesül, akkor nemcsak párt szempontból mondjuk mi azt, hogy nem akarunk oly viszonyt létesíteni az állam és az egyház között ezen téren sem, hogy Magyarországnak túlsúlya azután a párturalom révén érvényesülhessen, akkor éppen az államha-

talom és az egyház helyzetének helyes megállapítása érdekében hozatik fel.

Hát hiszen mindenki a maga meggyőződését fejezi ki, de mégis csodálatos dolog, ha az mondatik, hogy ebben azért nincs az autonómia sérelme, se pedig az egyházak megsértése, mert hiszen így szólnak az ily nézetűek, hogy akkor, ha felmentenek egy, erkölcsi vétséggel vádolt lelkészt, akkor csak a segély megvonás kérdéséről van szó s a midőn már a kormányhoz jut a kérdés, ott már nem az erkölcsi vétség és a felkész felett való ítélkezés, hanem az jön kérdésbe, vajjon megadassék-e, vagy elvonassék-e a segély, midőn felmentetett az illető lelkész.

De hát az a kérdés nem jön előbb oda, csak midőn már az illető egyház ítélkezett. A ki ebben sem lát autonómiai sérelmet, az bátran nem lát semmiben a világon. (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.) Ha valamely forum úgy találta, hogy nem követett el az a lelkész ilyen vétséget, a miniszter pedig mégis azt mondja, hogy igenis követett el akkor, a mint Tisza Kálmán felhozta, csupán csak arról van szó, csak az a kérdés, hogy alapos volt-e az ítélet. Igen, ez lesz a kérdés. De éppen azért, mert ez lesz a kérdés. ebben van a legnagyobb beavatkozás olyan téren, a hol semminemű beavatkozás az egyház ügyeibe nem engedhető meg.

Megtörténhetik igenis egyik-másik egyházban, hogy az erkölcsi vétség tekintetében is téves ítéletet hoznak, de hát nem hoznak-e a kir. bíróságok is akárhányszor téves ítéletet s azon ítéletnek felülvizsgálását ezen oknál fogva a miniszterre bizzuk-e? (Helyeslés balfelől.) Ilyen értelemben azután minden autonómiát el lehet törölni vagy pedig oda lehet állítani, mint létezőt s ez a nézet természet szerint olyan, mint midőn azt mondjuk: mi megtartottuk az autonómiát a törvényhatóságoknál is, de azért tetszés szerint — mintegy sodronyon rángatva intézkedhetünk vele. Igy nem csoda, ha ugyanezen autonómia létrehozója ebben sem találja az autonómiának sérelmét, midőn így annak legbelsőbb lényegét akarják érinteni.

Ennél a kérdésnél mindig azzal hozakodnak elő, különösen Tisza, hogy hiszen a középiskolai törvénynél is ilyenforma intézkedés van, hogy a fegyelmi vétség esetében meg kell azt az ítéletet vizsgálni, felülvizsgálhatja a miniszter, hogy a fegyelmi bíróság arra a tanárra nézve helyesen intézkedett-e. Ezért — így szolt — még sem töröltetett el ezáltal az autonómia, sőt sok iskola nagyon megerősödött.

Más szempontból is mindig a középiskolai törvényre hivatkoznak. Ezekkel szemben hibás, autonómia sértő intézkedés volna is a középiskolai javaslatban, akkor sem következik ebből, hogy

az még egyszer elkövetessék. (Helyeslés a szélső baloldalon.)

De itt a kérdés egészen más körül forog. Midőn egy iskolának adnak segélyt, akkor nem direkte annak a tanárnak adják azt, nem direkte arra a tanárra gyakorol befolyást a kormány és nem direkt az illető folyamodik segélyért a hatóság útján, hanem maga a testület, az egyház a saját nevében kérelmezi és hozzájárulásával állapítják meg és vizsgálják át azokat a feltételeket, a melyek mellett azt a segélyt elfogadja. Az aztán oda adatik azon szerződés és a törvény alapján az egyház által és így a kormánynak arra a tanárra semminemű direkt befolyása nincs. Másrészt az a tanár nem érintkezik folytonosan künn az egész közönséggel, nem szereplő egyén olyan dolgokban, melyekben a lelkésznek ott kell lenni, egészen más a helyzete az egyiknek, mint a másiknak; egészen különböző a működésük módja, tehát nem lehet a segélyezés ottani módjából ide következtetést vonni.

Ha itt is azt mondanák, hogy odaadjuk az egyházaknak ilyen és ilyen feltételek mellett, a mint mi óhajtottuk és aztán ennek megfelelőleg az egyház adná annak a lelkésznek, a kit érdemesnek tart, a segélyt, akkor megszűnnék minden kifogásunk. Ezt indítványozta is gróf Apponyi Albert azon módosítványában, melyben elvek szerint átdolgoztatni kívánta a javaslatot. Ámde ezt nem méltóztattak elfogadni.

Végezetül csak arról szol, hogy az erkölcsi dolog tekintetében azt hozzák fel, hogy, hiszen gondoljuk csak meg, az erkölcsi vétség imputációja tekintetében igen nagy különbségek lehetnek. Tudja azt ő is, mert a kriminális imputáció és világi erkölcsi imputáció között is van különbség. Hiszen mindnyájan tudjuk, hogy a párbajra büntetés van kiszabva a büntetőtörvénykönyvben, de vajjon elítéli-e a közönség azt, a ki párbajt vívott azért, hogy a becsületnek ily reparálása módját választotta? Ez ilyen felfogás.

Most következik a másik. Azt mondta például Tisza, hogy a részegség enyhítő körülménynek számítatik, és ha szokássá vált, annál nagyobb mértékben enyhítő körülmény. Igy különbözhetvén a felfogás, méltóztassanak tekintetbe venni, hogy már most a súlyos erkölcsi vétség ellen a törvényjavaslatban annyit jelent, hogy azután a miniszter egészen a saját felfogása szerint változtathassa az erkölcsi vétség fogalmát. Egy ugyanazon fegyelmi vétséget, ha az illető fegyelmi hatóság azt nagyon súlyosnak tartotta, a miniszter viszont enyhének veheti, vagy hol az egyházi fegyelmi hatóság nagyon enyhének tartja a vétséget, azt súlyosnak minősítse. És a mi azután a szokássá vált részegséget illeti, méltóztassanak megengedni, ő nem fél attól, hogy tartós részegségben leledző papot legalább a prot. egyházi

fegyelmi hatóság ne találja erkölcsileg súlyosan vétkesnek. De hátha a miniszterre bizzuk annak megítélését, hogy csakugyan súlyosan részeg volt-e az a lelkész, ezzel ugyan az államot nem erősítjük és azért nem kell ily fontos jogot megsérteni s oda állítani, hogy nem bízunk az egyházi fegyelmi hatóságban, az nem tudja megérteni, mikor súlyos vagy nem súlyos az erkölcsi vétség.

Megtörténhetik talán egyik-másik helyen, hogy gyöngeségből vagy csupa könyörületből, nem itélik el az illető lelkészt ily hiba mellett, nem szabad az egész vonalon, minden esetben meg nem határozható tisztán tetszés szerinti, egyéni gondolkodásra bízni azt, hogy melyiktől vétessék el, vagy melyiknél hagyassék meg a segély, mikor már felmentették az illető lelkészt. Hát az annyit jelent, hogy igenis a fennforgó körülmények közt a miniszter súlyosnak találhatja olyan valakinek erkölcsi vétségét, a kit az egyházi fórum fölmentett; mert vele ellenkező párton van, vagy nem találhatja súlyosnak, ha vele egy párton van. (Ugy van! a szélső baloldalon.)

Ilyen gyanúnak ne tegyünk ki egy minisztert sem.

Mindezeknél fogva gróf Apponyi Albert módosítványát pártolja. (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.)

BELFÖLD.

A képviselőház részleteiben is letárgyalta a lelkészi fizetések kiegészítéséről szóló törvényt.

Apr. 23-án Polónyi kijelenti, hogy nem hive a szekularizációnak. Álláspontja világos. Alapítassék meg a vagyoni jogi természete, s az, mely egyházi célokra rendeltetett, adassék át a katolikus autonómiának, a mi pedig oktatás céljaira adatott, az adassék az állam rendelkezésére, az oktatás céljainak fedezésére.

Thaly Kálmán sem hive a szekularizációnak s ezt különösen most ezen kormány alatt semmi szín alatt nem tartaná helyesnek. Közös-ügyes kormánynak nem is szavazná meg soha a szekularizációt.

Sághy Gyula azt ajánlotta, hogy a nem képvisített lelkészeket hagyják ki a segélyezésből.

Bartha Ödön elismeri, hogy az orthodox zsidóság a kulturális haladás nagy ellensége. Ő küzdött is és küzdeni fog az orthodoxia ellen. Kérdi, mi állja útját annak, hogy a hazafias szellemű gör. kath. hívek nagy részének az az óhaj-tása, hogy a magyar liturgiát megteremthessék és alkalmazhassák, megvalósuljon? Ki állja útját annak, vagy hova vezetendő az vissza, hogy a róm. kath. felekezetnél szintén egy holt nyelv uralkodik a vallási szertartásokban és nem is sza-

bad kezdeményező törekvéssel fellépni arra nézve, hogy az megváltoztassák? A következő határozati javaslatot nyújtja be:

„A többi törvényesen bevett vallásfelekezetek rendszeresített, vagy autonóm hatáskörükben rendszeresített, vagy régebben rendszeresített, de esetleg időlegesen betöltetlenül hagyott lelkészi állásoknak jövedelme az állampénztár terhére addig is, míg az egyházi adózást a felekezetek a saját jogkörükben végleg rendezik, évi kétezer koronára egészítették ki. A lelkészi minősítés nem lehet kisebb, mint a melyet a törvény 4. szakasza meghatároz.

Apr. 26-án Kiss Albert statisztikai adatokkal tünteti föl, hogy a protestáns hívek mily magasán vannak megadóztatva; míg az állam 1.800.000 frtot fordít népoktatási célokra, a ref. egyház ez czímen 7 milliót költ; méltányos tehát, ha az egyházi adózás kérdését az állam és a törvényhozás figyelmen kívül nem hagyja: módosítása szerint így hangzanék a §:

„Az 1898. év január hónap 1-éig már rendszeresített oly lelkészi állás, mely ezen egy év alatt be nem jelentetett, jövedelmi kiegészítésben nem részesíthető, kivéve azon eseteket, amidőn a bejelentés vagy azért nem történt meg, mert az egyházi adózás és ebből folyólag a lelkészi fizetés végleges rendezése az egyházi hatóságok által még megállapítható nem volt, vagy azért, mert a tényleg alkalmazott lelkész a 4. §-ban előirt képesítéssel nem bírván, 1600 koronáig terjedő jövedelmi kiegészítésre igényt nem tarthatott és jövedelme az öt megillető 800 koronát meghaladta.“

Barta Ödön szerint nemcsak a lelkészek lét-minimumát, hanem a hívők existenciáját is biztosítani kell.

Jagics azt indítványozza, hogy ne csak a lelkészek, hanem az egyházközség is folyamodhassék kiegészítésért.

Wlassics Gyula nem engedi a javaslatba az adózás kérdését belevegyíteni; csak Jagics javaslatát fogadja el.

Meskó László azt indítványozza, hogy a lelkészekről ne csak a 8 osztály végzését, hanem az érettségi vizsga letételét is megköveteljék.

Páder Rezső indítványt nyújt be, mely szerint a 400 frtot élvező lelkészek a néptanítóival egyenrangú minősítést szerezzenek.

Várossy Gyula azt óhajtaná, hogy a lelkészek itthon végezzenek iskoláikat s magyarul írni-olvasni tudjanak.

Thaly Kálmán ezt a módosítványt adja be:

„Jövedelmi kiegészítésben csak oly lelkész részesülhet, aki nemcsak hogy magyar állampolgár, hanem az állam nyelvét élő szóval és írásban bírja. Aki ezen követelménynek nem tud meg-

felelni, az három év alatt köteles a magyar nyelvet elsajátítani, különben a segély tőle megvonatik.“

Makkfalvy Géza legalább azt kívánja, hogy a magyarul tudás 9 év múlva követeltesék meg a segélyezett lelkésztől.

Madarász József szerint nem érdemel segélyt az olyan lelkész, aki hazája nyelvét nem ismeri.

Wlassics Gyula miniszter egyik indítványt sem fogadta el.

Bethlen András gróf: Tisza Kálmánnal szemben kijelenti, hogy bármennyire tiszteli is a dotációk felosztása és megvonására vonatkozó felfogását, vele szemben is fenntartja. Szívesen elfogadja a szakasz két első pontját, hogy aki jogerős ítélettel akár büntető bíróság, akár fegyelmi úton el van ítélve, veszítse el a dotációt, de van egy harmadik pont is, mely a diszkrétcióra bizza annak megítélését, mely fokánál az államellenes vétségnek veszítik el a dotációt.

Milyen az az izgatás, melyet dotációelvonással büntetnek? Hát a fegyelmi vétségek mely foka az, melynél a miniszter sújtja a lelkészt? Neki intézményszerű garanciák kellene, nem személyek, mert a személyek és papok változnak. Mint-hogy a szakasz azon diszpozíciójában, melyben a 9-ik szakaszra hivatkoznak, azt látja, hogy a megijesztésnek kaput nyitottak, nem fogadja el a szakaszt.

Meskó László: Kérde, hogy ki lesz hivatva arra, hogy a lelkész büntetendő, vagy fegyelmi vétségének súlyos vagy kevésbé súlyos voltát meghatározza. Czélszerű volna a szakaszban esetről-esetre meghatározni, mely büntetendő esetben vonja meg a miniszter a fizetési kiegészítést.

Madarász Imre: Figyelmezteti a minisztert, hogy a református lelkészek szabadságának korlátozása nem áll a haza érdekében. Sőt ép a mai időkben mindent meg kellene tenni a református felekezet erősítésére. Nem hiszi, hogy lesz olyan lelkész, aki az ilyen megszegyenítő feltételek mellett nyújtott alamizsnát szívesen fogadja. Miután a 7-ik szakasz 6. pontja oly feltételeket rejt magában, mely a lelkészekre nézve sértő, módosítványt nyújt be, melyben e pontot törölni kívánja.

Wlassics Gyula kultuszminiszter: A most felvetett kérdéseket az általános vita folyamán már letárgyalták és most ismétlésekre nincs szükség. Meskó javaslata nem fogadható el, mert a büntetendő vétségek takszativ felsorolása, a javaslat szempontjából, lehetetlen. A kormány erkölcsi vétség tekintetében ritka esetben fog ellentétbe jutni az egyházi hatósággal.

Apr. 27-én. Kiss Albert sérelmesnek tartja a miniszternek azt a jogát, hogy a fölmentés ellenére is megvonhatja a vádolt lelkésztől a segélyt, a nélkül, hogy az egyházi hatóság iratait látta volna.

Lakatos Miklós ebben az autonómia sérelmét látja; ne gyanúsítsa a kormány a prot. egyházi bíróságokat, mert azokat nem zsandárfödöttel betaszígtált választók választják.

Apponyi A. gróf azt kívánja, hogy súlyos erkölcsi vétségek esetében semminemű felülbirálási joga se legyen a miniszternek, hanem csak az államellenes magatartás esetében.

Jágics József azt kívánja, hogy a főlebbezési jog a lelkészeknek is adassék meg.

Tisza Kálmán nem látja e szakaszban az autonómia sérelmét. Neki, mint magyar református embernek még felekezeti szempontból is első feltétele, ha felekezete javát akarja, hogy az állam legyen erős. Hozzájárult ugyan a közigazgatási bíróság elfogadásához, de szükségesnek nem tartotta, mert az állam kezeit ilyen esetben és ilyenek által megkötni nem óhajtotta.

Györy Elek felszólalását egész terjedelemben közöljük.

Polónyi Géának jogi aggodalmai vannak. Ha a miniszter nem bizik meg az egyházi fegyelmi hatóságban, akkor ne magát tegye meg bírónak, hanem valamely külön fegyelmi forumot, például a kuriát.

Wlassics Gyula nem fogadja el a módosítványokat; vannak fegyelmi hatóságok, melyek a fegyelmi vétségeket nem úgy kezelik, mint azt az állam érdekei kívánják. Kiss Albert azon módosítványát azonban elfogadja, hogy a miniszter köteles legyen mindenben másolatot közölni a felekezeti hatósággal.

Apponyi Albert gróf azt kívánja, hogy csak a közigazgatási bíróság határozata után legyen joga a miniszternek elvonni a segélyt.

Wlassics ezt sem fogadja el.

Madarász Imre azt indítványozza, hogy a lelkési jövedelem kiegészítése ne kilencz, hanem három év alatt történjék.

Tisza Kálmán azt az indítványt az állam pénzügyi helyzetére való tekintetből nem pártolja, de reméli, hogy a miniszter a pénzügyi viszonyokhoz képest lehetőleg gyorsítani fogja a segélyt.

Harang szentelés. A zsebesi már-már országos hirre vergődött harang ügye, melynek a korba semmiképp sem beillő, sajnos, nagyon is szomorú története ismeretes e lap olvasó közönsége előtt: végre hosszas küzdelem után apr. 17-én befejezéshez jutott, úgy, hogy ma már ott áll felszentelve Zsebes község közepén, közvetlen a róm. kath. templom mellett, a protestánsok külsőleg is igen csinos haranglábja, benne elhelyezve két haranggal. Mult hóban e lapban megjelent közleményünkben ez ügyre vonatkozólag azt irtuk volt, hogy a zsebesi protestánsok Urunk Jézus születése után 1898-ik évének április havában, Abaúj-Torna vármegyében, Kassa szab. kir. város közvetlen szomszédságában, valószínűleg zsandári

fedezet mellett fognak magoknak egy senkit nem bántó, nem sértő helyen egy haranglábát építeni. Hála Istennek nem került ennyire, de hogy a protestánsok ezen építésben megakadályozva s lehetőleg megghiúsítva legyenek, a község római kath. vallású lakosai még azután is, hogy az építést a vármegye közgyűlése megengedte s a helyet márczius 12-én egy közigazgatási hatóság kijelölte, mindent elkövettek, hogy fanatikus céljokat elérjék s a protestánsok harangjukat el ne helyezhessék. Községi terület eltolajdonítási vádat emeltek ellenünk a törvényszéknél, ez azonban a vádat el nem fogadván, panaszukkal a közigazgatási bizottsághoz utasította őket. Egész sereg bevonult az alispánhoz, kérve őt, hogy ne engedje meg ezt az építést. Erre az alispán újabb helyszíni tárgyalást tűzött ki márczius 22-ére. — Eljött maga az alispán, a főszolgabíró (derék protestáns ember,) a róm. kath. főesperes és a felekezetek papjai. Oda akarták terelni a dolgot, hogy álljunk el — mi protestánsok — a harangláb építésétől, mézes-mázos szavakkal, ígéretekkel, hogy használhatjuk szabadon, egyformán, a róm. kath. harangokat, annak belátására akartak birni, hogy nincs itt szükség több harangra, kár az áldozatért, a pénzért, inkább másra fordíthatjuk stb. De mi a csalhatatlan római pápa szent elvére hivatkozva kijelentettük, hogy: non possumus. Közösségben voltunk, közösséget akartunk még akkor is, mikor a közösen szerzett harangot a zsidónak eladták s most, midőn magunk szereztünk harangot magunknak, s annak elhelyezését e helyen a törvényes hatóság megengedte és kijelölte, köszönjük a felajánlott testvéri szívességet, de már most csak a magunk harangjaival akarunk és fogunk harangozni. Az alispán a tárgyalást befejezte, törvény adta jogunkban, hogy szabadon építhetünk, biztosított, mire a ker. testvéri szeretettől áthatott róm. kath. főesperes úr (minek jegyezni fel becses nevét, hisz nem érdemli meg azt) nem átalotta kijelenteni, hogy a következőkért nem vállal felelősséget.

Igy végre annyi hercze-hureza után a harangláb építéséhez fogtunk. A pápisták az erőszakos akadályoztatástól tartózkodtak, de az építés előtt is annyi apró akadékoskodást, gúnyt, piszkot kellett a szegény zsebesi protestánsoknak eltűrni, úgy, hogy valóban a legnagyobb keresztényi türelemre volt szükségük, hogy azt háborúság nélkül elviseljék. Így külsőleg is egy csinos kis tornyot építettünk s abba a még mult év őszén beszerzett két harangot elhelyeztük és f. hó 17-én húsvétutáni első vasárnap délelőtt következő ünnepélyességgel felszenteltük:

A torony fenyő galyakkal, koszorúkkal, színes falusi kendőkkel és szallagokkal volt felszítve. 10 órára a közeli és távoli vidékről összegyűlt a tekintélyes számú ünneplő közönség.

A község róm. kath. vallású lakosai elmentek Kassára, hogy ne legyenek tanúi ezen ünnepélyességnek, csak az apró gyermekeket hagyták ott-hon, ezek esztelen gyerek magaviselettel akarták zavarni az ünnepély méltóságát, de a jelenlevő főszolgabíró intésére, a két csendőr, kik biztonság céljából voltak ide kirendelve s egy pár értelmes asszony, okos bánásmóddal elcsendesítették a zsvajt csináló gyerekeket; hol haza, hol az udvarra, hol a szobába vitték őket s így az ünnepély minden megzavarás nélkül szépen és rendben folyt le. Egy zsoldárnak eléneklése után Révész Kálmán kassai ev. ref. lelkész s abaúji egyházmegye főesperese alkalmi szép imát mondott, majd ez után Bernáth József barczai ev. ref. lelkész egy bibliai eszméssel gazdag beszédet tartott, mely után végül Homola István kassai ág. h. ev. lelkész mondott beszédet hitűségre, kitartásra, türelemre és békességre buzdította a híveket, előadta a harangok történetét, beszámolt a gyűjtés eredményéről, a kiadásról, köszönetet mondott a szíves adakozóknak és a buzgó pártfogóknak, majd imával és áldással befejezte a szép és lélekemelő ünnepélyt.

A két harangot Egri Ferencz, kis-geöri (Ungmegye) ev. ref. vallású harangöntőtől szereztük be; hangjuk jó, kellemes, külső formájuk eléggé csinos, csak a felirat bosszantó rossz és hibás. A kisebb harang súlya 36 kg., a nagyobbé 77 kg. Egy kg. a 1 frt 60 kr. A két harang belekerült 180 frt 80 krba; építési anyagra kiadatott 50 frt, a toronyszerű épület felépítésére 102 frt 56 kr. fordított. Az anyagot magok a hívek hozták be és kézi munkával is segítettek. Kiadás volt tehát 333 frt 36 kr., melyet következőleg fedeztünk: Az ev. ref. és ág. h. ev. vallású hívek magok összeadtak e célra 100 frtot. A kassai ág. h. ev. két egyház adománya és a híveknél eszközölt gyűjtés 35 frt 50 kr. A kassai ev. ref. egyház adománya és híveinél eszközölt gyűjtés 29 frtot eredményezett. Az abaúji ev. ref. egyházmegye e célra 50 frtot adott. A barczai protestáns hívek 26 frt 80 krt adakoztak. Összesen 241 frt 30 kr. Hiány 92 frt 5 kr. Erre felvettünk kölcsön 100 frtot, melyet fedezni kell.

S midőn ezúttal is a legmélyebb köszönetünket fejezzük ki mindazon kegyes adakozók irányában, kik ezen törekvésünkben adományokkal a legkészségesebben támogattak bennünket, úgy másrészt nem hallgatjuk el legmélyebb sajnálatunkat is kifejezni azon közöny felett, melyet az ügynél a protestáns nagyközönség részéről tapasztaltunk. — Több ízben ismertettük ezen ügyet e lap olvasó közönsége előtt, feltártuk a szegény, alig 70 lelket kitevő zsebesi protestáns hívek nehéz helyzetét; kértük a testvérek segítségét, szó volt erről a budapesti napilapokban is s ime, a protestáns nagyközönséghől, mely erről bizonyára

fudomást szerzett, egy, mond egy lélek találkoztott, Materny Imre nagyváradi ev. lelkész, ki e célra hozzánk egy forintot küldött. Mult évben Késmárkon tartott esperességi gyűlés alkalmával a vacsoránál, hol az ügyet személyesen adtam elő, kaptam e célra Toperczer Dezsőtől, Zvarányi Sándortól, Huss Ármintól, Hannel Zsigától 1—1 frtot; összesen 4 frtot. Ha a közeli és távoli testvér csak úgy érzi és hallgatja meg a bajban, szükségben levő testvér esdő, kiáltó szavát, úgy bizony-bizony kár nálunk testvériségről, cselekedetekben nyilvánuló szeretetről beszélni. Nem kértünk mi sokat, de egy pár hatost, egy-egy forintot jobb módú egyházaink, tehetősebb tagjaink, no egyháznagyjaink is, kik a zsebesiek bajáról és szükségéről értesülték, bizony küldhetek volna. — De hát igaz, hogy ma megfordítva áll e mondás: jobb adni, mint venni, vagyis jobb venni, mint adni. Mert miről volt itt szó? Nem csupán arról, hogy azt a néhány zsebesi protestáns lelket harangszó hívja imára és a templomba; meg voltak ők harang nélkül idáig, meg lettek volna ezután is, de szó volt itt egy vallási, egyházi becsületbeli kérdéstről, melyet elejteni, elhagyni nem volt szabad. A dolog úgy áll, hogy ezen harang kérdéssel nemcsak a zsebesi, hanem a közeli falvakban elszórva lakó protestáns hivek vagy állnak, vagy buknak.

A részünkről egyáltalában nem provokált csatát — hála Istennek — mi nyertük meg, s én hiszem, hogy még ezen községben a két harang szölli fog, annak protestáns népe, a kísértések és üldöztetések daczára is meg fog állani erősen a maga hitében s ki kételkedik abban, hogy népünk ma is tud hiven megállani hitében, hogy tud lelkesedni, áldozni, de sőt ha kell szenvedni is hitéért és egyházáért, az jött volna el ezen egyszerű falusi harangok felszentelési ünnepélyére és látott volna oly törhetlen ragaszkodást az egyházhoz, oly lelkesedést, buzgalmat és örömet, mely minden tekintetben tiszteletet érdemel s szebb reményre jogosít.

És ezzel kapcsolatban még egyet; a tiszai ág. h. ev. egyházkerület f. évi ápril hó 14—15. napjain Miskolczon tartott rendkívüli közgyűlésén életbeléptetett egy szabályrendeletet, mely szerint a kerület a sokkal kisebb Eperjesen, Bártfán, de sőt még Kis-Szebenben is a két-két egymástól teljesen független, önálló gyülekezet mellett vidéki missiói kört is elismer, Kassán pedig, felső-magyarország ezen metropolisa mellett vidéki missiói kört elismerni és hagyni nem akar, az eddig Kassához tartozó községeket minden földrajzi, közgazgatási és piaci mindennapi érdekek tekintetbe vétele nélkül, mellyel ezen községek egyházilag is föltétlenül Kassára vannak utalva, a hivek akaratára ellenére Kassától elcsatolta s mappáról mádár irányban és módjára a sokkal távolabb és

semmi közvetlen összeköttetéssel nem bíró egyházakhoz csatolta; Kassán a két önálló ev. gyülekezetet azoknak minden megkérdetése nélkül egybe boronálta. — Nem különös missió ez? Nem kell-e csodálkozniuk az ily hivatalos beosztáson, mely a hiveket maga szolgáltatja ki az idegen felekezeteknek?! Bizony-bizony üdvösebb munkát is végezhetett volna a tiszai egyházkerület!

(Kassa)

Homola István.

Gyurátz F. dunántúli püspök, mint a dunántúli egyházkerületi lelkészegylet tagja, az egyházmegyei lelkészegyletek figyelmébe ajánlotta a következő kérdéseket: 1. Mi által gyakorol az egyház üdvös hatást a sociális bajok orvoslásánál? Mi itt a feladata a templomnak, iskolának, lelkésznek, tanítónak? 2. A konfirmációi oktatásnál a tananyagra, tankönyvre nézve igen lényeges eltérések tapasztalhatók; nem tartja-e indokoltnak a lelkészi egylet a tananyag meghatározását, illetőleg az eddiginél nagyobb öszhangzat létesítésére törekvést? Nem volna-e szükséges határozati-lag kimondani, hogy a nyilvános bírálatot kikerülő írott füzetek használata eltiltatik? 3. Mikép emelhető a konfirmáció ünnepének jelentősége? Nem ajánlható-e e célból a lelkészeknek azon törekvés, hogy konfirmációi emlékül minden növendék egy vallásos munkát p. o. a legszegényebb által is megszerezhető kis bibliát, illetőleg újszövetséget, ima, vagy énekes könyvet kapjon? Mi módon volna ez legkönnyebben eszközölhető? 4. Nem tartja-e az egylet a hivek lelkiszükséglete kielégítésénél tanácsosnak azon gondolkodást is, hogy az egyháziasság ápolására alkalmas vallás-erkölcsi olvasmányok terjesztessenek népünk körében? Mikép volna e feladat megkönnyíthető? A Luther társaság, a M. pr. irodalmi társaságnak mely kiadványai ajánlhatók leginkább e célra? Az angolból magyar s német nyelvre fordított „vallásos iratok“ mennyiben gyakorolhatnak jó hatást a mi népünk gondolkozásmódjára. 5. A községi hitelszövetkezetek jelentőségük a mostani viszonyok közt. Mennyiben érdemelnek pártolást, várható-e működésük nyomán kedvező hatás a takarékoság erényének fejlesztésére, népünk helyzetének, áldozatképességének emelkedésére? Ajánlható-e a lelkésznek, tanítóknak a közreműködés ily hitelszövetkezetek megalakításánál? 6. Hogyan volna a lelkészi fizetésnek az állam által tervezett kiegészítése az egyház segélyezésével, illetőleg a gyülekezetek adóterhének könnyítésével a legczél-szerűbben kapcsolatba hozható? 7. Vallásos esték tartása a téli időszakban a buzgóság élesztése céljából. Mily jelentőséget tulajdonít neki a lelkészi egylet? Ajánlja-e és mily eljárás berendezési móddal? Az egyháztörténeti, vallás-erkölcsi tartalmú felolvasásokkal, illetőleg szabad előadásokkal egybekapcsolt vallásos esték, vagy a templomban biblia magyarázatokkal végzett estéli is eni

tiszteletek tartását véli-e, tekintettel népünk lelki szükségleteire megfelelőhnek? — E kérdések tárgyalására örömmel tért nyitunk lapunkban is!

Az állami tanítók országos egyesülete apr. 6-án tartotta első közgyűlését s apr. 7-én megalakult a Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága. Legközelebbi célja a szövetségnek: 600 frtos fizetés minimum kieszközlése. — 291 tanító egyesületből csak 52 egyesület lépett be a tanítók eme parlamentjébe. Ez a körülmény azt mutatja, hogy a felekezeti tanítótestületek idegenkednek azon elemekkel való szövetségtől, illetőleg érintkezéstől, a melyek a népiskolák államosítását követelik. Már pedig ott mutathatók ki a magunk igazát, érveinket ott adhatnók elő, hogy miért ragaszkodunk iskoláinkhoz, hogy nem csak egyházi, de nemzeti s társadalmi érdek is követeli, hogy a hol az iskola jó s a melyhez a lakosságnak köztudata, vonzalma századok óta kapcsolódik, ott az államosítással zavart ne csináljunk. Ott vehetnók elejét annak, hogy egyoldalú felfogáson alapuló nézetek általános közóhajként világgá ne repülhessenek. P. o. az április 6-iki ülésen egyik felszólaló kijelentette, hogy a tanítók nyomorúságának okát a felekezeti képezdékben látja. Mit szólnak ehhez valóságos önfeláldozással fentartott s lelkiismeretes munkát kifejtő tanítóképzőintézeteink? Ha van is itt ott hiány, abból nem az következik, hogy az intézetet azonnal megszüntessük, hanem alkalmas segítségről kell gondoskodnunk, ezek között első itt is az államsegély kieszközlése. — Az indítványok között megemlítendőnek tartjuk, hogy a tanító képezdékbe csak a középiskola 4 alsó osztályát végzett tanulók vétessenek fel s a képezdei tanárok képzése az egyetemen történjék.

A középiskolai tanárság fővárosi és vidéki képviselői apr. 5-én tartották rendes hús-véti gyűlésüket. — A pápai kör a következő indítványt küldötte be: „Eszközölje ki a tanáregyesület választmánya a közoktatásügyi és a pénzügyminiszternél, esetleg az országgyűlésen, hogy a nem állami tanárok nyugdíj jogosultsága méltányosabb alapon nyerjen megoldást; a nem állami tanárok ugyanis rövidséget szenvednek a nyugdíjazásnál és az adófizetésnél az 1894. XXVII. t. cz. 8. §-ának intézkedésével.“ Az előadó ennek az indítványnak elvetését kívánja, mert ha a tanárság nem is lehet elragadtatva a Csáky-érától, de épen a szóban forgó 1894. XXVII. t. cz.-et egy tanár sem hibáztathatja. Előadó szerint a felekezeti tanároknak még azért sincs mit panaszkodniok, hogy rendes fizetésükből 20 százalékot lakpénz czimén leüt a hatóság, mert az államsegélyes középiskolák szerződése szerint a tanárok $\frac{2}{3}$ -a amúgy is a VIII. fizetési osztályba került, holott állami tanár azt a fokot csak 25 év múlva

éri el. Várják meg az 1904-ben bekövetkező re-
visiót és akkor kívánhatnak a törvényhozástól
könnyebbitést. Különben az indítványt bizottság-
nak adták ki.

A II. Országos és Egyetemes Tan-
ügyi kongressus naplója megjelent. A
tanítók és tanárok nagyszabású mozgalmát meg-
örökítő mű kerek 100 ivet tesz ki. A kongressus
elnökségének csak kevés fölösleges példány áll
rendelkezésére, azért kéri az érdeklődőket, hogy
azok, a kiknek a megrendelés szándékukban van,
ezt minél hamarabb eszközölni sziveskedjenek. A
megrendelések dr. Beke Manó tanárhoz (Buda-
pest, VII. Damjanich-utca 50. sz.) intézendők.
A mű ára 5 frt.

**A kassai ág. hitv. ev. I. anyaegyház
évkönyvét** az 1898-ik évre Csiskó János lel-
kész szerkesztette. Ez anyagi és szellemi tekin-
tetben mintaegyháznak évkönyvéből kiemeljük a
következőket: Született a múlt évben 30, confir-
máltatott 29 gyermek, hirdettetett 18 s eskette-
tett 17 pár, köztük 13 vegyes vallású. Meghalt
29 személy, úrvacsorával élt 447 hívő. Át- vagy
kiterés nem volt. Az egyház buzgó felügyelője
Benczúr Géza ügyvéd, a VI. szab. kir. városi
esperesség újonnan megválasztott felügyelője. Az
istentisztelet nyelve felváltva magyar és német.
315 tag 1393 frt egyházi adót fizetett. A legna-
gyobb tétel 30, a legkisebb 1 frt. A hagyomá-
nyok és alapítványok főösszege 1870—1896-ig
tesz 74,090 frt 88 krt. 24 egyházi tag évi ille-
tékének tőkéjét fizette le s ezáltal az egyház örök
tagjává vált. Az egyházi pénztár torgalmi kimu-
tatása 17,256 frt 17 krt, a tőkevagyon 52,709
frt 89 krt, a költségelőirányzat 5192 frt 91 krt,
az iskolapénztár forgalma 13,669 frt 66 krt tett.

Az évkönyv közli az egyház mult évi törté-
netének főbb mozzanatait, leírja a miskolci ker-
gyűlés lefolyását s kivonatossan közli az egyete-
mes nyugdíjintézet szabályrendeletét. A Melanch-
ton-emlékünnepe a jeles szónok hírében álló
lelkész Melanchthon Fülöpöt, mint a tudomá-
ny, a reformatori munkásság, a szerénység
és önzetlenség s a békesség emberének mutatta
be a maga híveinek. Az eperjesi „theol. otthonra“
dr. Szilávik M. és Mayer E. theol. tanárok
a lelkész vezetése mellett a tehetősebb egyházia-
gok körében 103 frtot gyűjtöttek. Az iskolai ér-
tesítő szerint az elemi és polgári leányiskolába
180 növendék járt. Igazgatója Kertscher Gusztáv,
s az egyház buzgó gondnoka Beller Károly. A
„szükséges tudnivalók“ czim alatt leírja
az évkönyv az istentiszteleteket s az egyházi cse-
lekvényeket. A vallástanitást Kassa számos isko-
láiban a lelkész és Móhr Béla s. lelkész végzi
nagy buzgósággal. Végül közli az értesítő a lel-
készek II. Thim. 3. 14-re alapított magvas né-
met nyelvű reformátói emlékbeszédét, mely ritka

KÜLFÖLD.

tömörséggel és alapossággal világítja meg azt a kérdést: „Warum wir nicht katholisch werden können?“ Igaz prot. felelet a pápás non possu-musra. Sok ilyen haladó egyházközséget a mi válságos ev. egyházunknak! (sz.)

Dr. Hase Károly elfelejthetetlen tudós tanár és történész Jenában felállítandó emlékszo-brára eddigelé adakoztak á 10 frttal Schuh Ágost lel-kész Gálokon; á 2 frttal Röhmisch Ede tanár Szepes-Iglón; á 1 frttal Weber Samu lelkész Szepes-Bélán, Varga Márton lelkész Tokajban, Sim-kovics Pál lelkész Pazdicson; á 50 krral Székely Gyula lelkész Nagy-Lomniczon, Schönvizner János lelkész Nagy-Szalókon. Kovácsi Gyula lelkész Dosch-niron, Goldperger János lelkész Kladzánon, Wargha János lelkész Mernyiken, Kozlay József lelkész Új-Klenócson, Materny Imre lelkész Nagy-Vára-don. Az eddigi adományok összege tehát 18 frt 50 kr. A jó ügy nevében halás köszönetemet fe-jezem ki a kegyes adakozóknak és kérem az új adakozások beküldésével sietni, miután azokat is beküldeni akarnám. Weber Samu.

A Sz.-István-társulat hatalmasan műkö-dik, tankönyveket, vezérkönyveket irat pályázat útján, népiratkákat terjeszt s azokból 1897. fo-lyamán 78,000 példányt adott el; a társulatnak leltári vagyona 371,000 frt. Vezetői, tagjai, ol-vasói öntudatosan működnek és azért — nagy sikerrel.

1896-ban 8506 evang. pár kötött Magyar-országban házasságot, Evang. vallású menyasszony r. kath. vőlegénnyel 209 esetben az apa, 68 esetben az anya vallása javára kötött egyezséget; veszteség 141 esetben. Evang. vőlegény r. kath. menyasszonynyal 84 esetben az apa, 309 esetben az anya vallása javára kötött egyezséget; veszte-ség 225 esetben. Ág. hitv. ev. fél nem r. kath., hanem más vallású féllal 46 esetben az ág. hitv. ev., 38 esetben a más vallású fél vallása javára kötött egyezséget. Nyereség 8 esetben. Egyezség nem volt 1109 esetben.

Januárban azon 102 vegyes házasságból, midőn a vőlegény r. kath., a menyasszony ág. h. ev., megegyezés szerint 17 esetben az apa, 4 esetben az anya vallását fogják a gyermekek kö-vetni; azon 115 esetben pedig, midőn a vőlegény ág. h. ev., a menyasszony pedig r. kath., 10 esetben az apa, 25 esetben az anya vallását fog-ják követni; nem r. kath., hanem más vallású féllal kötött vegyes házasságban 1 esetben az ág. hitv. ev., 8 esetben a más vallású házastárs val-lását fogják a gyermekek követni; az ág. h. ev. egyház január havi vesztesége 35, az ev. ref. egyházé 29.

A németországi „Verein für Refor-mationsgeschichte“ keletkezése azokkal a tá-madásokkal függ össze, a melyeknek a Luther-jubileumi év óta a reformáció az ultramontanizmus részéről van kitéve. Egymásután jelentek meg a pamfletszerű Luther-életrajzok és a reformáció történetének czélzatos feldolgozásai, s Janssen János táborát Everstől kezdve a vakmerő Ma-junkeig az epigonok egész sora szaporította. Ezek a támadások tették szükségessé annak a prot. történelmi társulatnak megalakítását, mely míg egyfelől minden részletében igyekezzék föl-deríteni a protestantizmus történetét, addig más-felől tudományos alapokon utasítsa vissza a pápás történetírás merészen űzött tendenciósus ferdté-seit. Így alakult meg Hallében Köstlin, Ka-werau és Kolde Luthertudósok kezdeményezé-sére 1883-ban Hallében a „Verein für Reforma-tionsgeschichte.“ Célja az ev. egyház keletkezé-sére, a reformáció több személyeire és tényeire, valamint ezeknek a népelet összes rétegeire gya-korolt hatására vonatkozó vizsgálódások biztos eredményeit a nagyobb közönségnek hozzáférhe-tőbbé tenni, és azzal, hogy a közönséget a prot. egyház történeteibe közvetlenül bevezeti, az ev. prot. öntudatot megerősíteni. Kiadványai a legje-lesebb történettudósok tollából ma már egész könyvtárt tesznek; közgyűléseit 3 évenként tartja. V-ik ilyenmű közgyűlést ápr. 13. és 14. napján Erfurt városában, a német reformáció emlékekben gazdag klasszikus pontján tartotta. Az ünnepi is-tentiszteleten Loofs hallei professor, az ismert nevű történettudós prédikált. Schubert kieli tanár tartalmas előadást tartott Luthernek Erfurt-hoz való viszonyáról. Az egyesület céljait köze-lebből Rietschel lipcei tanár ismertette. A főelőadást Kolde erlangeni tanár tartotta Erfurt vallásos életéről a középkor végén, a melyben különösen a német humanizmusról s annak fő-félszékéről az erfurti egyetemről mondott el érdekes és tanulságos dolgokat. Az egyesület eddigi ál-dásos munkásságáról annak tudós titkára Ka-werau boroszlói tanár adott hű képet. — A jövőben is figyelemmel kísérjük e nagy német prot. egye-sület mozgolódásait és kiadványait. Évi kiadvá-nyai 3 márkáért kaphatók. Azon leszünk, hogy e kiadványok között mielőbb a magyar reformáció története is napvilágot lásson.

Warneck, hallei tanár, az ismert nevű missziói szaktudós, érdekes előadást tartott a mi-nap a misszióknak utolsó 20 évi fejlődéséről a száz tartomány missziói értekezletén. Egy nagy missziói történetnek a rajza e 20 év. 2 évtized-del azelőtt 2 millió ev. pogánykeresztyén volt, ma épen 4 milliót számlál. A német misszióknak volt 150.000, ma 1897. végén van 315.000 po-

gánykereszténye. A koloniálmozgalom csak előnyére vált a pogány misszió ügyének s nagy működési tért nyitott meg az evangelium hirdetése számára. Csak Afrikában e 200 év alatt 30 új misszió keletkezett, s ebből 13 a német protestánsoké. Azelőtt 2500 misszionárius működött, ma 6000, s ezek között 751 német az azelőtti 510-el szemben. Azelőtt 25, ma 55 milliót fordíthatnak missziói célokra, mely összegből 3 $\frac{1}{2}$ millió márka a német protestánsok buzgóságát és áldozatkészségét dicséri. Valóban „facta loquuntur,” az adatok beszélnek! Mi nálunk magyar protestánsoknál még a belmisszióknak is csak kezdetén vagyunk, mikor gondolhatunk mi a Schwartz lipcei superintendens által kezdeményezett és Scholcz testvérünk által lelkesen propagált külmisszióra!?

Keletafrika német gyarmatain is örvendtes munkásságot fejt ki a német ev. missziói társulat. 8 állomásán 10 misszionárius, egy diakónus és 8 benszülött segéd áll az evangelium szolgálatában. A múlt évben 54 katechumenusok volt, s a keresztények száma 154-re emelkedett. Döhning és Becker misszionáriusok bejárták a területet. 78 ezer márka állott rendelkezésükre. Az evangy. hitbuzgóság legyőz minden akadályokat. Pedig a prot. misszió csendben, az egyes lelkek megtérítésén fáradozik, míg Róma és az ultramontanizmus — á la Marshall — itt is a tömegek látszólagos szentelt vizes megtérítését szorgalmazza. Ez okból a pápás jezsuita missziói irodalom a maga adataiban a külső imponálásra törekszik és megbizhatatlan. Mert hát ma már a missziói irodalom terén is van Janssen történetírásának elég követője.

Hogy milyen mértékkel mér ma az ultramontanizmus, azt a freiburgi Herder-féle „Kath. Kirchenlexicon” Kossuth-cikke, s annak pamphlet magyar másolói eléggé igazolják. Hisz az ultramontanizmus történetírásának az egész vonalon célja nem más, mint lerántani mindazt, a mi nem az ő érdekeit szolgálja. Így született meg a „Görrestársaság” s így keletkeztek a pápa inspirációjára a Majunke-féle „Geschichtslügen.” A Görrestársaság által az ultramontan tudományosság szolgálatában kiadott „Staatslexicon” III. kötetében többi követendő maximája nem lehet a neutralitás vagy paritás. A mint minden egyes fizikai személy a hit és erkölcs dolgaiban az egyháznak van alávetve, így az államnak is a dolgokban az igaz ker. katolikus egyház sem ismerheti el a többi egyházfelekezeteket vagy szektákat, s azok állami elismerésébe vagy védelmébe sohasem fog beleegyezhetni. Sem nyíltan, sem pedig hallgaton sohasem ismerheti el a római kath. egyház, mint egyedül igaz hitű egyház az államnak egyenlő viszonyát a kath. s a többi egyházfelekezetekhez. Sem elvileg, sem pedig

gyakorlatilag soha sem fogadhatja el a kath. egyház a többi egyházfelekezetekkel való paritását, mint paritását az igaz vallásnak a tévelygésekkel. Legfeljebb tűrheti azt („tolerari posse oly államokban, a hol más vallású fejedelmek vagy a häretikus egyházak többségben vannak.”) Kell-e még tovább folytatni a római egyház e szeretetreméltóságát, mely szakasztott mása az 1864-iki Pius-féle „Syllabus” tétéleinek.

Seeberg erlangeni tanárnak, az ismert nevű dogmatörténetirónak a prot. uniói berlini egyetemre való meghívását sokféleképen kommentálja a német prot. sajtó. „Az unióra való áttérésnek,” „a lutheri theológia megtagadásának” stb.-nek mondják. Pedig Frankot is meghívták annak idején. A különböző theol. iskolák képviseltetését az egyetemeken szerencsés gondolatnak, a protestantizmus alapelveiben gyökerezőnek s a haladó tudományosság érdekében levőnek tartjuk. Uniói theológiára igenis szükségünk van, de nem uniformisos theológiára. E tekintetben az ágostai hitvallásra se hivatkozhatunk.

(Eperjes.)

Dr. Szlávik Mátyás.

IRODALOM.

Koren Pál: „Luther és Melancthon életrajza.” „Többet munkálódtam, hogy nem mint mindnyájan azok.” Az apostol ezen szavai jutnak eszembe, valahányszor Koren, egyházi irodalmunknak ezen kiváló tehetségű munkása, egy-egy művét teszi közzé. Esperesi és lelkészi nagy elfoglaltsága mellett szakit magának időt Mózes könyveit magyarázni, a zsidókhöz írott levél magyarázatát kiadni, kis kátét írni s legújabbban a protestáns közönség számára egy nagyobb egyháztörténeti művön dolgozni. A most megjelent „Luther és Melancthon életrajza” mutatvány e munkából.

Ezen két életrajzban nem az események száraz, mulattató leírását adja, hanem valóban rajzol; zsenialitása szebbnél-szebb, egymást sűrűn követő gondolatainak virágaival ékesíti fel azokat. A két életrajzban pompásan színezett két képet nyerünk.

Luther életrajzát 4 szakaszra osztja. 1. Dr. Luther Márton gyermekkorára és ifjúsága, 2. Luther férfikora, 3. Luther családi élete és 4. Luther életének utolsó évei és halála, a szakaszok czimei.

Bár naiv dolognak tessenek, mégis megjegyzem, hogy míg az első szakasznál Luther neve előtt ott van a „Dr.,” addig a többinél hiányzik. Talán éppen ez utóbbiaknál kellett volna alkalmazni s az elsőnél mellőzni! Ez azonban semmit sem von le a munka értékéből.

Azzal kezdi, hogy „az összes emberi (talán

e jelző felesleges!) reformátorok közül — tekintve a tehetséget, tevékenységet és a munka sikerét — egy fejjel magaslik ki Dr. Luther Márton. — Érdekes és igen tanulságos már Luther ifjúságának története is, amennyiben benne nyomait látjuk annak, mily reformon ment át a lelke annak, aki az egyházat reformálta. Ezen bevezető szavak után fog Luther gyermekora és ifjúsága történetének festéséhez.

Mivel nem akarok róla bírálatot írni, ismeretesen elég lesz gondolatainak néhány szép virágából egy kis bokrétát kötnöm.

Miután Luthert a kis Dávidhoz hasonlítja, aki szintén egy Góliátot, a pápaság óriás hatalmát törte meg, ezt a megjegyzést fűzi hozzá: „azért választott az Isten eszközül oly jelentéktelen férfiakat, hogy belássa mindenki, miszerint a reformáció nem ezen igénytelen embereknek, hanem Istennek munkája.“

Mikor elmondja, hogy Luther atya bányamunkássá lett, azt jegyzi meg, hogy „fia is követte atya mesterségét azzal a különbséggel, hogy ő nem a földből, hanem a szent íráshoz hozta napfényre a hitnek aranyánál drágább és értékesebb kincsét, és Krisztus tanát tisztította meg az időközben rája tapadt emberi koholmányok salakjától.“

Az iskolába való járás történetének leírása után Luthernek az egyházi pályára való lépését ezekben adja elő: „Egy izben Luther mellett csapott le a villám s a vele haladó barátját agyon sújtotta. Barátja meghalt, de Luthert ugyanazon tünemény eszméltre és életre ébresztette. Ugyanis amint a damaszki úton haladó Pál apostolnak a hirtelen felőlő mennyei fény szemévilágát rövid időre elhomályosította, de lelki szemét megnyitá, hogy lássa igaz feladatát, úgy Luther is az említett borzalmas esemény által erősített meg azon hitében, hogy az ő tulajdonképeni hivatása az egyház szolgálata. S amint Mózes megértette Istennek az égő bokorból hozzá intézett szavát s megindult népe kiszabadítására, úgy Luther utasításnak vette a mennyei tüneményt s elindult azon a pályán, mely népének a babona hatalmából való kiszabadítására vezetett.“

Ezután Luthernek zárdába lépését s ottani életét elbeszélve, így ír: „Isten, aki hajdan Péter apostolt földrengés által szabadította ki a börtönből, Lutherről sem feledkezett meg. Kiragadta őt a zárdá falai közül. Nem ugyan a föld, de Luther szíve rendült meg. Érezte, hogy a szerzetesi ruha alatt nem gyógyul meg a lelke, hogy a testi sanyargatás és böjtölés csak fokozza lelki szomját. Nem maradhatott tovább az élő a halottak közt. Megvált a zárdától.“

Erre következik 18 lapon „Luther férfikora“ 1530-dik évig. E pontig élettörténete egyszersmind a reformáció története is. Későbbi éveiről az már

nem mondható; azért ezen idők küzdelmeinek elbeszélését az életrajz keretében mellőzve, a 3-dik szakaszban áttér családi életének, a 4-dikben pedig utolsó éveinek és halálának leírására.

Mutatóul még csak a 2-dik: „Luther férfikora“ című szakaszból egy-két pontot.

E szakaszt így kezdi: „Luther ifjúságának története sejteti velünk azt: hogyan ment végbe a reformáció az ő lelkében. Férfikoráról szólva, áttérünk annak elbeszélésére, hogyan hajtotta végre a reformációt a saját személyén kívül.“

Azon körülmény, hogy Luther első egyházi beszédét Wittenbergben egy 10 méter hosszú, mindenfelől megtámasztott fatemplomban tartá, a szerzőt ezen gondolatra sugalja: „az, aki Bethlehemben is az ő egyszülött Fiát jászolba tette, a középkor nagyszerű templomai közül is e szegény kis kápolnát választotta a reformáció bölcsőjéül.“

A bűnbocsánat-árulásról szólva, mely az evangélikus írók annyira kísérti kárörvendő kifakadásokra és gúnyolásra, szinte jól esik az olvasónak a szerző ezen megjegyzése: „nem szívesen lát az ember azon események elbeszéléséhez, melyek által a pápaság a mennyei Atya hajlékát latrok barlangjává tette. Nem szívesen mond el oly dolgokat, melyek nemcsak a pápaságnak, de az egész emberiségnek kimondhatatlan gyalázatát képezik. Azonban, mint oly tények, melyek siettetőleg járultak ahhoz, hogy a keresztyén világ felett uralkodó sötétség mielőbb szétoszoljék, — hallgatással nem mellőzhetők.“ Az erős színezés, a megbotránkozás nem tünteti el az igazság, szánalom és türelem vonásait.

Azt, hogy Luther eleinte nem akart a római egyháztól elszakadni, a szerző e szép szavakkal indokoltatja vele: „Luther látta, hogy nagy a romlottság az egyházban, de azt vallotta, hogy minél nagyobb a baj valamely házban, vagy családban, annál szentebb kötelessége a családtagoknak ott maradni és segíteni.“

Luthernek Wormsba való készülődése leírásánál pedig a füzetben ezeket olvassuk: „Kérdezték tőle, hogy ha a császár leveszi róla a kezét, hol talál oltalmat? Luther nyugodtan válaszolta, hogy ott, ahol eddig is, t. i. az ég alatt. Majd azt kérdezték, hogy mit tehet ő a parányi ember Wormsban a császár és pápa nagy hatalmával szemben? Mire Luther azt felelte, hogy nem tudják-e, hogy Istennek van hatalma még a tenger hullámain is megfékezni és pedig mivel? — parányi, hitvány fővénnyel. A fejedelmek hatalmának is ép úgy gátat vethet jelentéktelen, igénytelen emberek által is. Ily bizalommal beszélt és ment Luther.“

De legyen elég! mert az embernek hasábkra menő idézeteket kellene használnia, ha minden szépségét akarná feltüntetni.

Azt hiszem, a közlöttekéből is látható, hogy

a vallásos érzést, a protestans öntudatot erősítő, nagyon élvezetes olvasmányt tartalmazó kitűnő művecskét nyújtott a szerző Luther és Melancthon életrajzában, miért is örömmel üdvözljük azt; s várva-várjuk a nagyobb szabású egyháztörténeti művet, melyből ezt mutatványul adta ki. Segédkönyvül használva, a lelkészek felette vonzóvá tehetik vele konfirmációi oktatásaikat.

Vajha a szerző szorgalma, tehetsége s áldozatkészsége megnyerné a magyar protestans községnél a kellő elismerést!

A három ivre terjedő füzet B.-Csabán, a szerzőnél 10 kron kapható. Cs. Gy.

Ev. egyházi szemle. A rendkívüli istentiszteletekről ír, melyek nagyon kezdenek elszaporodni, még politikai alkalmaknál is. „Hazai ev. országos egyházunkban a zsinat nem rendelkezett arról, hogy kinek van joga ily rendkívüli istentiszteleteket elrendelni. Nézetünk szerint ezt sem a püspök, sem a lelkész egyedül meg nem határozhatja, hanem egyedül az országos zsinat, mivel eddig is csak a zsinatok intézkedtek ez ügyben.“

A Luthertársaság kiadványa gyanánt megjelent: „Szózat a magyar néphez;“ ára 1 kr. „A ki a hitét eladta;“ elbeszélés, írta dr. Moravcsik Gyuláne; ára 3 kr.

Megjelent. „Az élet könyve.“ „Enyém a boszszuállás;“ elbeszélések, írta Ludwig Emánuel; ára 2 kr. „Az első máglya,“ elbeszélés a magyar reformáció előidejéből, írta dr. Rexa Dezső; ára 4 kr.

Ünnepi beszéd. Márcz. 15-ikének ötvenéves évfordulóján. Bancsó Antal. Sopron. Magvas, szép beszéd.

Pesti hírlap. „Hogy fészkelhetné meg magát a magyar állam ellen való bizalmatlanság a hazafias magyar protestansok egyházaiban! (Nem szabad, nem lehet felejtetni, hogy sokszor állam érdekének szeretik feltüntetni a hatalom kezelői azt is, a mi csak a kormány és kormánypárt érdeke!) Hisz ez egyházak ép úgy nemzeti missziót töltenek be nálunk, mint az állam maga. (Igaz, előbb és nagyobb mértékben töltöttek be nemzeti missziót a protestans egyházak, mint maga az állam: iskolák tartása, nemzeti irodalom nevelése által, s mikor az állam meggyöngült és megbukott: a prot. egyházak mentették meg a nemzeti eszmét az elveszéstől. De ha ilyenek ismeri az állam a prot. egyházakat: miért mutat irántuk sértő bizalmatlanságot a fegyelmi eljárás tekintetében?) Minden lehetséges kormány az államérdek leghűbb őreit, a nemzeti hivatás teljesítésében buzgó fegyvertársait fogja bennük látni mindenben, kiket gyarapítani törekszik, nemhogy lefegyverezze. (Minden lehetséges kormány? Ahogy haladunk: nem lesz lehetséges ultramontán kormány is? Miért nem gyarapították hát 1848. óta a törvény alapján, még a szabadelvű kormányok sem a protestans egyházakat?! Pedig nekik is

érdekkükben állott volna a prot. egyházakat erősíteni, mert avval a szabadelvűséget erősítik vala! Elég volt már a hízog bókokból, segítség kell már a prot. egyházaknak!)

Magyar állam. Dicséri a protestansok összetartását a mostani vita ötletéből. — ugyan rosszkor! Jellemző nyilatkozat ez: „a számban háromszorta kisebb protestantismus uralkodik az országban, uralkodik felettünk is, uralkodik valóssággal vasvesszővel, de mi a virga ferreának csapásait is nyugodtan viseljük, csak ne kelljen azt a féltett hatalmat valamiképen a demagóg világiakkal és az alsó papsággal megosztani.“ Ez a r. kath. püspököknek szól, a kik az autonómia létrejöttét e szerint önzésből, hatalomvágyból akadályoznák meg, — miért okol hát egyébkor ezért is minket protestansokat a r. kath. sajtó?

Kérdés és válasz.

A törvény az ev. lelkésznek az állami iskolánál biztosít-e jogot, azaz helyet a gondnokságban? vagy csak azt mondja, hogy tagja lehet?

A törvény végrehajtására szolgáló utasítás 1. §. így szól: „Az állami iskolák gondnokságát a helybeli vagy a közel vidéken lakó, az iskolai ügyekhez értő s azok iránt szeretettel viseltető művelt egyének közül... a tanfelügyelő ajánlata a közoktatásügyi minister nevezi ki.“ Tehát nem biztosít helyet a lelkésznek, a községi iskolásoknak azonban a törvény szerint tagja a lelkész is hivatalánál fogva.

ÜZENETEK.

M. I. Megkaptam; más irányban is kérem közreműködését. — **K. V.** A folyó évrre most még csak 50 kr. jár. — **R. P.** Intézkedni fogok; ünnepek, confirmatio, stb. nagyon lefoglalják időmet. — **T. F.** Így is köszönöm! — **A. T.** A vallás szabad gyakorlatáról az 1895. XLIII. t. cz. intézkedik. Ilyen terjedelmes törvényt nem közölhetek, hiszen minden könyvkereskedésben meg lehet venni.

Irtványos (Barsm.) evang. leányegyház

KÁNTORTANITÓT

keres. Fizetése — tisztességes lakáson, kerten, tűzifán kívül — készpénzben 318 ft, természetnyben és stólában átlag 147 ft. Az ötödéves korpótléket az államtól kérelmeztük. Az állás azonnal elfoglalandó. Kérvények **Adamovits Sámuel** lelkészhez Hodrusbányára küldendők.

Pályázat.

A soproni ág. hitv. ev. egyházkerületi tanítóképző intézetnél rendszeresített

gyakorló-iskolai tanítói állásra

ezenl pályázat hirdettetik.

Pályázhatnak elemi népisk. oklevéllel s több évi gyakorlattal bíró ág. hitv. evang. tanítók.

A megválasztott rendes tanító jövedelme: 800 frt törzsfizetés, 200 frt lakbér s 50—50 frt ötödéves korpótlék.

A teendők tekintetében a tanítóképző-intézet igazgatósága nyújt részletesebb felvilágosítást. Ugyanoda nyújtandók be f. é. jún. 10-ig a dunántúli ág. h. ev. egyházkerület főiskolai bizottságához czimzett s kellőleg felszerelt folyamodások.

A megválasztott tanító augusztus végén tartozik hivatalát elfoglalni. Fizetése szept. 1-től számittatik.

Sopron, 1898. máj. 1-én.

16. 2—1

Takats Dénes
főiskolai felügyelő.

Pályázat.

A budapesti ág. h. ev. főgymnáziumban

egy tanári állás,

rendes, esetleg segédtanárral betöltendő.

Pályázhatnak a magyar és német nyelv s irodalom, vagy pedig a magyar nyelv s irodalom mellett még egy más gimnáziumi tárgy tanítására képesített ág. h. evang. egyének.

A rendes tanár javadalma: 1200 (ezerkétszáz) forint évi fizetés, 400 (négyyszáz) forint lakáspénz, 100 frtos ötödéves korpótlék, melyben a más középiskolában töltött rendes tanári évek beszámittatnak; nyugdíj-igény az 1894. évi XXVII. törvényezikk értelmében.

A magasabb (1300, 1400, 1600, 1800 frtos) fizetési fokozatokba való előléptetés szabályzataink értelmében. a főgymnáziumunkban töltött szolgálati évek alapján történik.

A segédtanár évi fizetése 1000 (egyezer) forint.

A megválasztott f. évi szeptember hó elején köteles hivatalát elfoglalni.

A pályázók kérvényeiket életkorukról, képesítésükről, eddigi szolgálatukról tanúskodó okmányokkal felszerelve az egyháztanácsához intézzék, s f. évi május hó 20-áig a főgymnázium igazgatóságához küldjék be (Deák-tér, 4.).

Budapest, 1898. április 20-án.

Dr. Wágner Géza, s. k. Góbi Imre, s. k.
első isk. felügyelő. 17. 2—1 igazgató.

Pályázat tanári állásra.

A szarvasi államilag segélyezett ág. h. ev. főgymnasiumnál a klasszika-filologia

két tanszékére

s egy ág. h. ev. vallástanári tanszékre pályázhatni.

Az alkalmazandó rendes tanár évi díja 1200 frt törzsfizetés, 250 frt lakáspénz, 100 frtnyi ötödéves pótlék, mely utóbbi az alkalmazandó véglegesítésétől számit. A rendes tanárok törzsfizetése utóbb 1400—1600 frtig emelkedhetik. Üresedés és kiválóság esetén előléptetésre van kilátás. Az intézetbe lépő az országos tanárnyugdíjnak kötelezett tagja.

Csak ág. h. evangélikusok bírnak kilátással véglegesítésre s oklevelesek a próba év után figyelemben részesülnek.

Nem oklevelesek csak helyettesekül alkalmazhatók. Ezek évi díja 800 frt és 100 frt lakáspénz.

A pályázók életkorukra, vallásukra, tanulmányaikra, képesítésükre, egészségükre, eddigi szolgálataikra, hadkötelezett-ségükre vonatkozó irataikat — a vallástanári állásra pályázó kivételével — a Nagymélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz czimezve f. évi június hó 1-jéig a főgymnasium igazgatójához küldjék.

A megválasztott hivatalát augusztus végén tartozik elfoglalni.

Szarvason, 1898. május 1.

14. 3—2

Mikolay Mihály
főgymn. felügyelő.

Sürgős pályázat!

KÁPLÁNT

keresek, kinek feladata: nekem a hivatalos teendőkben segíteni. — A német nyelvben való jártasság szükséges.

Külön szoba és teljes ellátáson kívül, 250 frt évi tiszteletdíj. Az állás azonnal elfoglalandó.

Mezőberény, (Békés-megye.) 1898. április 25-én.

15. 2—2

DAX GYÖRGY
ev. lelkész.